

ԱՍՏՈՑ տարեկան գինն է մէկ ու
կէս ծած ոսկի կանխիկ, մեղմանայ
100 դր. և ևս ևս ևս 60 դր. թրգ-
թատարութեան ծախքն անողին
կը պատկանի :
Համակ եւ գրութեան պէտք է
ուղղել « Յ. Խանճեան հասցեով » :

ԱՍՏՈՑ կը հրատարակուի ամեն օր
բացի ի կիրակի և տոն օրերէ, հա-
տը 20 փարս :
Բաժանորդագրութեան տեղն է
Պօլիս Չաղմագճըրլար-Եօղուչու Յա-
կորեան խան միջնայարկ թիւ 8 :
Կանուցման տողը 5 ցուրու : է :

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ ԿՅԱՆ ԶԵՄԱՐՈՒ ԵՎ ՎԵՐԱՅ

ԵՐԿՈՒՇԱՐԹԻ 2 ՊՈՒԼԻՍ 1873

Ն. Տ. ՅՈՒԼԻՍ 14

ԹԻԻ 104

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՏՐԻԱՐԻԱՆ ՊԱՇՏՈՆԻՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՏՐԻԱՐԻԱՆ ՊԱՏՐԱՍՈՒԹՅԱՆ

Ասիայի ամեն մը յառաջ երբ լրա-
գիրք Ս. Պատրիարքին և ուրիշ մէկ քա-
նի պաշտօնէութեանց արարքները լին-
նադատելու երան, ուսման արդէն կար-
ծել ու զեղին թէ՛ մէկ քանի լրագիրք
պատրաստել հրատարակած են Ս. Պատ-
րիարքի և անոր համարակցներուն դէմ,
յո զեղով հաւատալ թէ՛ լրագրաց այս
վարմունքը իրական պատճառ մ'ու-
նէր և այն իսկ էր, Պատրիարքարանի
ներքին վիճակին ազգային մտաւոր
խռովութեան մը ծնունդ տալու գիր-
քին մէջ գտնուիլը :

Այն ատեն Լրագրական Տեսչու-
թիւնն ալ լրագիրներն ղգուչացոյ ի-
րենց գրութեանց եղանակը փոխելու
համար լրագիրք հազանգեցան, բայց
ինչո՞րքն ինչ որ էր չըլտուեցաւ բնաւ,
և ղիգթօր-Հիւսիս ըսածին պէս, ըս-
տուցիւ հաշիւ քաշեցաւ, քաշաւ քաշեց
և քաշեց :

Այսօր այդ պատրաստելու նոյն իսկ
Պատրիարքարանին մէջէն կ'սկսի, ա-
նոր համար որ լրագրաց քննադատու-
թեանց նշանակութիւնն հասկնալ չու-
զեցին ուսման, անոր համար որ քննա-
դատելու պաշտօնէայք աւելի իրենց
ազգեցութիւնն ի իրական կոչելով,
չարեանակեցին իրենց թիւը բնական
մէջ քան անստացին լրագրաց ուղղու-
թեան հրահրներուն :

Բայց մեր է մեր բնած պատրաստ-
մը, այն որ Պատրիարք և Վարչութիւն
իրարու հակառակ, Վարչութիւն և
Թոշակաւոր պաշտօնէայք իրարու հա-
կառակ, Ուսումն. խորհուրդն Տեսչու-
թիւն հետ կուսոյ բռնուած,
Տեսչու-թիւն խորհուրդը Բաղ. Ժողովին
հետ անհաշտ, Հիւանդանոցի Հոգա-
բարձութիւնն Տեսչու-թիւն և ուրիշ խոր-
հուրդն հետ անհամաձայն, եկեղեցա-
կանք Պատրիարքարանի, ընթացիկ
հակառակ, Պատրիարքական փոխա-
նորդն եկեղեցականաց և կրօնական
ժողովին հակակիւր են, վերջապէս իսկ
Պատրիարքարանի մէջ պաշտօնէայ-
կան պաշտօնէութիւնն մը, որ իշխէ ու-
մենուն վրայ, որ կարենայ այդ հակա-
ռակ տարրերը մէջ համաձայնութիւն մը
գոյացնելը ամեն մարդ կիրքի տակ,
ամեն պաշտօնէայ յուզման մէջ, միայն
երեսփոխանական ժողովը կայ որ բռն-
է քաշիւ-քաշեմ և քաշեմ և քաշեմ :

Բաղ. Ժողով, Խառն Ժողով, և
կրօն. Ժողով նիստերուն մէջ, եթէ
անդի ունեցած վիճարանութիւնները,
կրօնները, ժողովականաց իրարու դէմ
ընած անարգութիւնն և ունեցած
ուխտեալ հակառակութիւնն եթէ հը-
րապարակ հանել ուզեմք, տարակոյս

յունիմք որ մարդ չը պիտի գտնուի
չը համաձայն թէ՛ պատրաստմը մը լր-
կրուած է Պատրիարքարանի մէջ, որ
ազգին մեծամեծ վտանգ կ'ապրեմք :

Մեր կը յաւիժք իրաց այս վիճա-
կին վրայ, անոր համար որ հետեւեա-
լը շատ ծանր կը տեսնենք. միայն
տակ դառնաւ կրակը, պոռիկ կրակ
է. հոս է ահա քաղաքագիտութիւն-
նրն, թէ ի՞նչպէս վարելու է Ս. Պատ-
րիարքը :

Սեկարեյի է մեզ համար հաւատալ
թէ՛ բացուելու վրայ եղած կրակը
այս անգամ ալ միայն կարենայ ծած-
կուիլ, զի հոյը սաստիկ է :

Ս. Պատրիարքին խոհեմութիւնն ու
անխոհեմութիւնը այս առթիւն մէջ մի-
այն պիտի փորձուի. առիթ մը, որ
ու միայն Ս. Պատրիարքի, ոչ միայն
Բաղ. կրօն. և ուրիշ ժողովաց անկումը
այլ միանգամայն ազգային յաւակ կը
ուիլ մ'ալ կ'ապրեմք :

Ինչո՞րքն արդէն ժողովրդեան մէջ
ելած է, և ժողովուրդն սկսած է շար-
ժիլ և Պատրիարքական փոխանորդի
համար տարածայնեալ հանրագրու-
թիւնը թերեւս սկիզբ տալ պիտի վեր-
ջիշալ ցաւալի կուսին և տար պա-
տասխանատուն ալ կը ցաւի՞րք որ մի-
միայն Ս. Պատրիարքը պիտի ըլլայ,
անոր համար որ երեսփոխանական ժո-
ղովը բաց չէ, և չուզուի որ բացուի :

Քանի՞ քանի անգամ յիշեցուցած
եմք մեք Ս. Պատրիարք Հօր թէ՛ Ե-
րեսփոխանական ժողովաց նիստերուն
դադարումն էր, որ նախին Պատրիար-
քաց անկումն և Պօլսոյ Պատրիարքի
ժամանակ տեղի ունեցած ցաւալի խը-
ռովութեան միակ պատճառ եղած է,
զի բնական է որ երբ ժողովրդեան
երեսփոխանը չը խօսի, ժողովուրդը
կը խօսի, և ժողովուրդը երբ խօսի
միշտ ահարկու է :

Ս. Պատրիարք Հօր ամենայն ան-
կեղծութեամբ և բարեկամարար դի-
տել կուսումը մեք, որ եթէ իւր խո-
հեմութիւնն ծախահարկ տալ կուզէ,
միշտ չը կայ բնաւ. երեսփոխանական
ժողովը գումարելու է այն ստիպողա-
կան եղանակաւ, ինչպէս ասիկց 7-8
ամիս առաջ կրկին նամակներով հըրա-
ւիրուեցաւ, և այդ Սահմանադրու-
թեան վերաբնութիւնն առաջարկուե-
ցաւ :

Խաղաղութիւնը պահպանելու մի-
այն թաղուն խռովութիւնն երեւան
հանելն է. հետեւաբար սխալ է այն
կարծիքը որ երեսփոխանական ժող-
ովը մէջ ազգին ներկայ վիճակը յուզ-
ուիլը գէշ հետեւանք կուսնայ. այդ
կարծիքը ազգային պաշտօնէից մէջ
միայն անոնք պէտք է ունենան, որ
վտառ չեն թէ իրենց արարքներն ե-
րեսան եղած ատեն պարզերես պիտի
կարենան ելնել :

Այն, երեսփոխանական ժողովը

պէտք է անմիջապէս լայուի, ամեն
ինչ իր պէտք է հոն ելնէ, պաշտո-
նէից յանցաւորներն պէտք է իրենց
պատիւն տառնու և ազգին ծառայու-
ներն ճանչցուին, զի այս է այն հաւա-
ճայնութեան գոյանալուն եղանակը,
զոր կրնայ բնել միայն Բնագ. Ժողովը,
և առանց տար Պատրիարքարանի կա-
ռավարչական այս ընթացքը կարելի
չէ որ գէշ վաքը ժամանակ մ'ալ չա-
րունակէ առանց ծանր հետեւանաց :

Եթէ Ս. Պատրիարքը կը հաւատայ
թէ՛ իւր պաշտօնավարութեան տեա-
կանութիւնը թաղերու և ազգային իշ-
խանութեանց մէջ գտնուած կոխնե-
րուն և գ. փոխ թեանց տեւականու-
թեամբ երախտաւորեալ է, սխալ է
այդ կարծիքը. այնպիսի սխալ, որոյ նը-
կատմամբ անկարելի է տարակուսիլ,
և ինչ կարծեք որ Ս. Պատրիարքն ալ
այս մասին մեզ հակակարծիք կարենայ
դառնուիլ :

Մեր ահա իրրեւ ազգային-թերթ-
մեր ղգուչութեան հրահրը կրնեմք,
և կը փափաքեմք որ Ս. Պատրիարքը
փոխայ այս պաշտօնէութեան պատե-
րազմը ժողովրդեան մէջ չը հանել, որ
թէ՛ իրեն և թէ՛ ազգին համար կարե-
նայ աղէկ հետեւանք մ'ունենայ, մեք
մեր ազգասիրութեան պարտքը այս
պէս կը կատարեմք :

Որ ունիցի տեւանք լսելով լուրցէ :

Սեկարեյի հրաժարեալ Թաղ. խոր-
հուրդը անցեալ շաբթու Տեսչական
խորհրդոյ կողմէն համարառու-
թեան հրաւիրուած ըլլալով, Թաղ.
խորհրդոյ անդամաց մեծագոյն մասը
կը փոխայ ներկայանալ Տեսչու-թիւն.
Խոր-
հուրդ, որ այս անգամ վերջապէս
համաձայնելով Թաղ. խորհրդոյն 8 ամ-
սէ ի վեր ըրած առարկութեանցը, Ե-
կեղեցւոյն տեսչականներն իրենց կը յան-
նէ, որ հաշիւներ հանելով Տեսչու-
թիւն խորհրդոյ ներկայացնեն :

Այս համաձայնութիւնը ասիկց 7-8
ամիս առաջ ալ կրնար տեղի ունենալ
և այսպիսի երկարեւոր պատճառ մը չէր
գտնուէր եթէ Տեսչական խորհուր-
դը առաւել ազգին շահը իւր գոր-
ծառնութեանցը նպատակ բնութէր,
քան իւր անդամաց ունանց շահը . . .

Այս պատճառաւ է, որ մենք յա-
ճախ ըսած եմք և այսօր ևս կը կրկի-
նեմք թէ՛ այն անձինք որ ազատ գիրք
մը չունին, այսինքն անձնական ապ-
րուստի համար ազգեցութեան ազատ
գիրք մը չունին, այսինքն անձնա-
կին պաշտօններու կրչուելու չեն :

Մենք միշտ կ'ըսէ կը գրեմք և-
զեր, ուսման այս գիտողութիւնը կը-
նեն, ասիկայ բնաւ խօսք չէ, բաւա-
կան է որ մեր գրածները ճշմարիտ
են, և ճշմարիտ ըլլալուն համար ալ

կ'ըսէ պիտի գրենք որչափ ատեն տա-
նեմք որ այդ ճշմարտութիւնները հաս-
կնալ չեն ուզուիր :

Նոյնիմաց ուրաթ օր Ազգային
Որբանոցի նկատմամբ յօդուած մը գը-
րած էինք. այդ ալ կ'ըսէ էր. անոր
համար որ պարտականութիւնն ճշմարիտ
էր, որոյ մէջ կատկած մը չայտնած է-
ինք թէ՛ Որբանոցի մայր-ժողովին
պատճառն ալ դարձեալ Տեսչու-թիւն.
Հոգեւոր ըլլալու է :

Նոյն օրը ստուգելով խնդիրը, Զի-
ւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը Զի-
հաղարդը ի պահանջը միայն Պատրի-
արքարանէն, որ չը վճարուի. Տեսչու-
թիւն հոգեւոր, և որոյ համար Հոգաբար-
ձութիւնն գրական կ'ունենայ վիճակի
մէջ մնալով չը կրնար հիւանդանոցի
իւր փափաքած բարեկարգութիւնը
տալ, ինչպէս նաև պաշտօնագէտ Պատ-
րիարքարանի ալ իմաց տուած է, որ
իւր այս նեղ վիճակին մէջ որբանոցի
աղքատաց մանկանց պանիր հացէ
շատ ուրիշ բան չը կրնար կերցնել :

Արդեօք որ օրը պիտի ըլլայ այն,
որ Տեսչու-թիւն խորհրդոյն հաշիւներ տես-
նենք, որուն մէջ տարակոյս չունիմք
բնաւ, և բնդ հակառակն կատարելա-
պէս վտառ հրաժարէ ինչ աւելորդ
ծախքեր պիտի տեսնենք, որ ոչ ազգա-
կին ղգուչութեան կողմէն որոյում
են և ոչ Տեսչու-թիւն խորհրդոյն պէ-
տէ՛նք անց աւելն և թէ՛ բնդ հակառակն
պարտքեր անվճար մնացած են :

Բումբի Հիւանդանոցի 130 դռը
գիտեմք, որ չը կրնար վճարուիլ Բաղ.
Ժողովը կողմէն որոյում է, բայց
անգին Ս. Պատրիարք Հօր փոքրաւո-
րին 300 դռը ամանակ մը կը վճարուի
ո՞վ որոյում է այս, մարդ չը գիտեր,
Տեսչու-թիւն խորհուրդը անանկ ուզած է,
Բաղ. քահանայ երկու ամանակ
պահանջ ունենալէ շատ բնաւ ստակ մը
չը կարենալ տառնուիլ համար, ազգին
գործերը երեսի վրայ մնացած են, բայց
անգին Պատրիարքարանի մէջ այդ-
տոնեայներ կան. որ բնաւ պահանջ
մը չունենալէ դատ, յուրիս և օգուտ.
ամանակներն ալ առած են :

Ասիկայ երեսու ճամբայ չէ. մեր
խելքը չը հասնիր այս տեսակ վարչա-
կան ընթացքի, Մանգումէին տեւանք
խօսի, մեք ահա այսպէս կը գրեմք,
բայց Տեսչական խորհրդոյ գտնա-
պետ Պէրպէրեան էֆէնտի բարեհա-
լով, Պատրիարքարանի գիւտնառան
համար մեր գրեմք Ասիական տարեկան
բաժանորդագիրը չը վճարել եղեր.
ատանկ քանի ղմեղ չեն կրնար պար-
տաւորել, որ լրագրաց ունանց նման լը-
ռութիւն պահանջ կամ չորսորթութե-
թիւն բնեմք Տեսչու-թիւն. խորհրդոյ հետ
հաշիւ ունենալու համար, զի մեր
անուրդը հաստատութիւնը կը հաւա-
տածք մեք :

ՔԵՆՈՒՆ ԳԱՅԵՐ ԳԱՐԻՔԱՅԵՐ

Այս վարդապետին ծածուկուն խնդիրն այնչափ զարմանալի է, որ բանի խառնես, այնչափ նոր դեպքեր երևան կերեն:

Անցեալ ուրբաթ օր Ղարաթիւղ խորհրդարանը վարդապետի մ. կողմանէ երաժշտութենէն կիմանանք որ—որ ներկայ էին Քաղ. և կրօն. ժողովոյ անդամոց ոմանք—Ղաղար վարդապետ Չատուրի խնամանքով փոխանորդ Պատրիարքարան երթալով փոխանորդ Տէր Հօր իւր անօթի բլլայն յայտնէր է, այն պահուն երբ Տէր Հայրն քանի մը անձանց հետ ի մխտին ճաշելու վրայ կը գտնուի. փոխանորդ Տ. Հայրը փոխանակ զայն իրեն սեղանակից ընդունելու անպակաս օր մը, կը փոխառէ իւր փառ վար ժամկոչներուն ըսէ՝ կրնէ՞ Ղաղար վարդապետ կը հեռանայ անկից և անկից ի վեր Պատրիարքարան գացած է: Անցեալ օր Ս. Պատրիարք Հօր կը ներկայանայ վրկայական մի խնդրելու համար, որ առանց անցագրի կարենայ գաւառները երթալ, որովհետեւ ինչպէս յայտնի է, աղքատ է և ստակ չունի բնաւ: Ս. Պատրիարքը «տկար ես դուն, գնա Հիւանդանոց» կըսէ: Ղաղար վարդապետ՝ Հիւանդանոց երթալու չափ տրկար չէմ, կը պատասխանէ և կը կրնէ իւր խնդիրն. ասոր վրայ Ս. Պատրիարքը կը հրամայէ որ դուրս ելնէ, որով կը հնազանդի վարդապետն:

Կրանն ոմանք թէ՛ Ղաղար վարդապետ որպէս թէ՛ Ս. Պատրիարք Հօր դէմ հայհոյութիւններ և սպառնալիք ըրեր է. այս անչափ սուտ է, որ Ս. Պատրիարքն իւր բերնովն յայտարարած է թէ Ղաղար վարդապետ բնաւ ծանր խօսք մ'անգամ ըրած չէ իրեն:

Այս ժամանակ խնդրոյն վրայ քննութիւն բացուած է, որով վերջն առնուելու համար, զի լրագրաց ոմանց պէս օր մը այս և օր մը այն կողմը չեմք կրնար դառնալ:

Ոմանք դիտողութիւն ըրած ըլլալով թէ՛ Ս. Պատրիարքն բնաւ Աղգալին Հիւանդանոցը այցելութիւն չը տրուած միջոցին, Ղաղար վարդապետին սիրար չահելու համար ինչպէս փութացած է Աղգալին Հիւանդանոց երթալով ամէն յարկերն մանաւորապէս աչքէ անցընել և պատասխաններն մխիթարել:

Շատ անգամ անակնկալ դէպքերը խնամ կըլլան մարդու մը իւր պարտականութիւնը կատարելուն:

Այս աւուր փոքիւ ծանուցած էր, թէ օրագրաց գծուածքին վրայ որբանուէր Պատրիարք Հօր թուղթ մը պիտի տպէր: Գրուածն օրագրաց այն գծուածքին վրայօք էր, որ երբեմն օտարի դատաստանաւ կը վճարին: Պատրիարք Հօր պիտի առաջարկէր, որ օրագրաց մէջ այնպիսի վէճեր զայրացած ժամանակ ինք հոգայ ոտկաններն իրաւախօս ընել, որպէս զի օտարաց առջև չծանակնին:

Այս առաջադրութիւնն տարածում և տարածելու համարեցայ. վասն զի, այն վայրկեանն որ Պատրիարք Հօր պիտի գրեն, աղքատ դատ մը կայ որ իր վախճանին կը դիմէ, և Պատրիարք Հօր ձեռքը չէ ընկնել, ուստի գրուածը ներկային անօգուտ բլլալով՝ ապագային կը պատկանի, և եթէ այսօր հրատարակեմ, ամեն մարդ ներկային

ուշ գնելով՝ ապագային ճահճոր գրուածն ալ այս ամբողջանոց մէջ անտես պիտի անցնի:

Չայս խորհելով լիզվոյս հրատարակութիւնը կը յապագեմ. թէ իւր և թէ ընթերցողաց օգտին համար, և ժամանակն անորոշ չեմ թողուր: Երբ որ այս երկու թերթից գտան աւարտի, անմիջապէս փոխելի գրական տընօրէնութիւնը վրաս առնելով Ա. Համբարձում Էֆէնտիկն պիտի վատարակեցին: Անկէ ետեւ երբ որ սկիզբ կը քաշուի կարգի ազգայնոց պարտեացը վրայ գլեւ, սրբանուէր Պատրիարք Հօր պարտեաց կարգն եկած ժամանակն այս թուղթն ալ կը ապեմ:

Մասին կողմէն ինծի գրուածնէն ըսն ալ երբ վերջը գայ, անոնց ալ պատասխանը կուտամ միահարգոյն:

Խ. Պ. ՄԻՍԻՔԱՅԵՐ

ՄԵԾ • Խ. ՄԻՍԻՔԱՅԵՐ ԷՖԷՆՏԻԿ
ԽՈՍՏՈՒՄԸ

Շատերուն հետ մենք ալ մեծ ցուղագած էինք տեսնելով որ Մեծ Միսաքեան Էֆէնտիկն տարիէ մը աւելի ժամանակ Պոլիս գտնուելով և զանազան ազգային խնդրոց յազման ժամանակ խորին լուսնիւն մը պահելէ ետեւ Մասին և փոխելի մէջ ծագած բառական կռիւ մը սկիզբ կը հրատարակէ ինքն աւելի խնդրոյն հրատարակեց կարծեաց և գրականութեան հակառակ կողմը պաշտպանեց, մինչդեռ ազգայինք ինչ որ մեր արդի թերթերէն և գրական տարբերիչն մէջ տեսնուող դարգէտներէն կ'ապաշին, նոյնը չէին սպասէր Մեծ Միսաքեան Էֆէնտիկէ, այլ աւելի մեծ և աւելի նըշանաւոր բան մը կ'սպասէին համապատասխան նորահայնացի ու գրական համարուն:

Այս անգամ մեր այդ ցուց իրաւամբ ուրախութեան կը փոխուի, տեսնելով շարաթ օրուան փոփոխ մէջ Միսաքեան Էֆէնտիկն այն նամակը, որով կը խոստանայ ամառը ինքնով խմբագրական պաշտօն վարել փոփոխ միջոցաւ:

Կը շնորհակալուիք ուրեմն զինքը այն յուսով, որ խմբագրական տապալիքն մէջ իւր տեսնելով ներկայութիւնը անպատճառ առ լաւն պիտի յեղաշրջէ Հայ լրագրութեան այն վիճակը, որ երբեմն շատ արգահատելի կը հանդիսանայ:

Միսաքեան Էֆէնտիկն եթէ իրեն հակախնդիր ունէր, ասոնց ալ պատճառն այն միայն էր որ իւր հանձարն յօգուտ ազգին չը գործածէր. մենք ալ այդ հակախդրաց թիւէն եմք. բայց այսօր այն խոստումը այդ բարեխախտման հակախնդրութիւնը համակրութեան կը փոխէ, որով ասարակցս չը մնար հաւատարմութիւն: Միսաքեան Էֆէնտիկն պիտի կարենայ ազգային հանրական համակրութիւն մը վայելել սկսեալ այն օրուէն, յարում պիտի ինչ յապարհէլ խոստումը կատարելու:

Ահա ասիկ շարաթ օրուան փոփոխ մէջ իւր հրատարակած նամակը:

Պոլիս 28 յունիս 1873

... Խմբագիր ...

Քանի մ'օրէ ի վեր է Տատ խորհուրդը նոր օրէնք մը դնելով պատուիրած է իր գործակատարին, որ անցագրի և կամ առեւտարի ինքնապէս առնելու համար Աղգալին Պատրիարքարան դիմել, բայց իրենց ազգային կեդրոնական տուրքը չի վճարող ազգայնոցն մինչև որ չորս տարուան տուրքն, այն է 300 զրոյն ամբողջապէս չընդունի, բնաւ ինքնապէս չտայ:

մինչդեռ ասիկց յառաջ մէկ կամ առ առաւել երկու տարուանը միտարարելով կրնար առնուիլ, ուստի յիշեալ գործակատարն ալ խորհրդոյն իրեն տուած պատուէրը կէտ առ կէտ կատարելով՝ նոյն օրէնքի վեր Պատրիարքարանի մէջ ձեռքն իւր կ'ապած նստած է. քանզի ինքնապէս առնելու համար Պատրիարքարան գլխի ազգայինք այս բանի պահանջման վրայ զայրարաց ձեռնուհառ Պատրիարքարանէն գուրս կիլներն, բազմիցս ստիպողական պարագաներով մէջ ծանրամար փնտնել կրելով, որպէս պատճառը նոյն ինքն Տատ խորհուրդն է:

Եթէ ինչեալ տուրքը ազգային կեդրոնական տուրքին նպաստ մ'է ըստ տահմնադրութեան առաւելագուծեանց, տայա պէտք է տէն ազգայնոց կամայն ու խզկն յանձնել նորա վճարումը, և այս մասին ի գործ դրուած որ և է կերպ բռնութիւն, հաւատարմութիւն, որ ազգային կեդրոնական տուրքին հասցնելի աղբիւրը կը ցամքեցնէ, և կարելի է այն առիծան կը յառաջացնէ ազգայնոց զայրոյթը, որ ազգային ինքնական կորուստէ դատ բարոյապէս ալ ծանր կորուստներ կրնէ, որոց պատասխանատուութիւնը Տատ խորհրդոյ անխոհեմ ընթացից կը պատկանի:

Խնդրելով, ... Խմբագիր, որ ներկայ Չեր ազգագրութ լրագրոյն մէկ անիւնը դնուի իւր, բարեհաճիք Չեր կողմնէ ալ տէպք եղած խորհրդաւորութիւնն յարաւ, որով թողութ զսեղ երախտապարտ:

Աղգալին Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան կոպտանէ հետեւեալ նամակն ընդունած եմք, զոր այսօր հրատարակելով մեր գիտողութիւնն ալ վաղուան կը թողումք:

... Խմբագիր Ասիա պատուական լրագրոյ:

Չեր պատուական լրագրոյն 100 թիւ թերթով Հիւանդանոցի սրբանոցի նկատմամբ այցելու աղբիւրնէ մը տուած տեղեկութիւնիդ հրատարակելով միանգամայն ցուց կը յայտնէր բանիւր կամ դէպքին հայոյ աշակերտոց և պաշտօնէից ցերեկները անցընելուն համար:

Այս հրատարակութիւնիդ ոչ տուելու զարմանք կը պատճառէ Հոգաբարձութեան զի 1873 յունիսի մէկին քառամսեայ հայուեցոյցն հրատարակած տեսնելով որքէք Հոգաբարձութիւնն չէր վարանած Հիւանդանոցի մասակարարութեան վրայ ընդհանուր տեսութիւն մ'ըրած առնել անցեալ չորս ամսոյ մատակարարութիւնը անհոգացողիչ անուանելու և ահաւասիկ յիշեալ հայուեցոյցը ներփակեալ առ ձեզ զրկելով կը խնդրէ Հոգաբարձութիւնն որ բարեհաճիք անոր ետեւի կողմը գտնուած տեղեկութիւնքն հրատարակել, որպէս զի Հոգաբարձութիւնն այսչափով այնպիսի ազգայինք գիտնան թէ ի պաշտօն կ'ամանէ ի վեր իր ջանքն եղած է Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը գոհացուցիչ վիճակի վերածել, և ըստ որում գոհացուցիչ մատակարարութեան համար, ինչպէս տեղեկագիրն կը տեղեկացնէ, առ ուղեւն ամիսը 27000 զրքի նուիրատուութիւն անհրաժեշտ է, այս պէտքը լրացած ըլլալուն համար բռնական է իմ նրաւի ալ տնտեսագիտարար մատակարարութիւն, գարձեալ անհնար է այժման վիճակին լաւ վիճակի վերածել Հիւանդանոցի պատու պարեւոյ մատակարարութիւնը:

Աղգալին Հոգաբարձութիւնն ինչպէս

համարում է, վստահ է թէ ձեր Մեծապետութիւնն ալ այս համալուսն ունենալով փոխանակ ըսելու «եթէ այժման տեղեկութեանց հաւատարմութիւնն անհոգութեան պատիւ չի բերեր» ըսէք թէ՛ «եթէ այժման տեղեկութիւնք ճշմարիտ են, մեծարգոյ ազգայնոց պատիւ չի բերեր»:

28 յունիս 1873
Միսաք խորհուրդ
Ի Կիւնայ Հոգաբարձ Հիւանդանոցի
Առնեալ պիւր Առնեալ
Խ. Բալէկ Գ. Զարգարեան

ՇԱՀ ՀԻՆՍԵՐԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Մեր ազգին ամէն գործը կարծես թէ հանելուկ մ'է:

Շահ Հիւանդանոցի ոճրագործն Մասին մէջ պաշտպանող Գրիգորիս վարդապետն այնպէս Պոլիս բերուեցաւ ամառաւարանք, որ ամէն նր կարծեց թէ մարդը Պոլիս գալուն պէս խնդիր կամ քաղաքի պիտի գրկուի կամ գլուխը կտրուի:

Գրիգորիս վարդապետ Պոլիս եկաւ, բայց փոխանակ այդ անձին հրատարակել տուած նամակը իրեն յետ կուշել տրուելու կամ եթէ ոչ արգարաւոր համար դատուելու: Մասին այդ նամակը հրատարակած ըլլալը եղաւ բուն ինչ ինչ, Բ. Գուրգէնայ ազգին մէջ յաւուրեցաւ այնչափ որ այլ ևս ամէն ոք ձանձրացաւ Շահ-Հիւանդանոցի պարտականոց գրութիւն մը կարգալէ:

Ինչ էր բուն խնդիրն, ինչ հետեւանք ունեցաւ:

Այսօր, կարծեմք մնացած է բոլորովն Գրիգորիս վարդապետին այդ հաւաճանութեան գործը, մանաւանդ կարծեմք թէ ժամանակ ալ չկայ այդ խնդրոյն զրաւելու, զի օր նոր խնդիր նոր կը ծագի մեր մէջ, ինչպէս այս օրերու ալ օրուան խնդիրն է Ղաղար վարդապետի ծնունդն, որով ուրիշ ամէն ինչ կը աշխարհութենէ դուրս վիճակի մէջ կը գտնուի:

Ուստի կը հարցնեմք մեր Քաղ. ժողովոյ թէ՛ Շահ-Հիւանդանոցի արդարեւ գէշ մարդ է թէ բարի, ինչպէս կը վերկայէ Գրիգորիս վարդապետ թէ՛ Գրիգորիս վարդապետ յայտնեալը է ազգին առջև իր նամակին հրատարակութեանը թէ ոչ, թէ՛ իրեն յանցաւոր ինչ պիտի բլլայ իւր պատիւը, թէ՛ Քաղ. ժողովը պիտի կարենայ պատժել զայն, եթէ յայտնաւոր դատէ:

Այսպիսի օրուան խնդիր է. Մասին սիւս փոփոխ գաղաք բնաւ այս փորձը լոյն հետ վերաբերութիւնն չունի. անք խմբագիր են, հետեւ արար ազգին փնտրուցը օրինաւոր պատասխանատուներն չեն ատնէր, այդ պատասխանատուութիւնը Քաղ. ժողովոյն է, որոյ արարքին հասանց առջին ինչն ալ իւր տկարութիւնն կը յայտնէ:

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սամաթիայ անիւնաւորութեան վերջ մը տրուելու համար վերջին օրերս առեւտրականայ թաղ խորհուրդ մը հաստատուեցաւ, բայց խորհրդոյն անդամք չընդունելով պաշտօնին, թաղը տակաւին անիւնաւորութեան մէջ կը շարունակէ, ինչպէս յայտնած է ինք շարաթ օր:

Այս պատճառաւ վարժարանաց հոգաբարձութիւնը եկեղեցիին վճարելիք ամսական 3000 զրքէ չը կրնայով ստանալ, որովհետեւ իշխանութիւնն չը կայ որ եկեղեցոյն կ'աւանդներն ստակ հաւքէ, կը լուծէ թէ՛ պարտաւորած են հրաժարական տալ:

